

Márciusi és áprilisi koncertkritikák

Március 16-án a **Nemzeti Filharmonikus Zenekar** és Énekkar Kodály-estjével kezdődött az idei Budapesti Tavasz Fesztivál zenekari estjeinek sorozata. Nemes gesztus a Kodály-(emlék)évben e műsorválasztás, akkor is, ha az eredeti műveket megelőzően átíratként csendült fel 20 magyar népdal a Magyar népzene gazdag anyagából. Az átíró az est dirigense, Kocsis Zoltán, aki tehát több minőségben tisztelgett a „népek nagy zenetanára” emléke előtt.

20 magyar népdal tehát, Sümei Eszter, Wiedemann Bernadett, Brickner Szabolcs és Asztalos Bence hangján, zenekarkísérettel, majd az est második részében a Kállai kettős és a Budavári Te Deum. A műsor az utóbbi időben már-már bevett gyakorlattá vált mamut-koncertek sorában üdítően rövid, ennek ellenére sem követi ráadás (talán különös tekintettel az estet követő fogadásra?).

Annakidején Kodályék a népdalfeldolgozásokkal (többek között) azt akarták elérni, hogy a magyar zene apró gyöngyszemei polgárjogot nyerjenek a koncertterekben. Jóllehet, időközben elfogadottá vált a zongorakíséretes népdal műfaja, az érdeklődés viszont (világnagyság szolista vagy kivételes kamaragyűttesek vendégszerepléseit leszámítva) újabban mintha a nagyobb apparátusok produkcióira, egyszersmind nagylélegzetű kompozíciókra irányulna. S bár kiderült már a gyakorlatban, hogy nagyformátumú művész szolista-ként is képes uralni a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem monumentális pódiumát, mégis, e rendelkezésre álló színpad önmagában is csábítóan hat, zenekari kíséret életre hívására. Kocsis számára adott a zenekar (mondhatni: zenekara, amely képes megvalósítani valamennyi zenei elképzelését), s kétségkívül alapos ismerője ő a kodályi partitúráknak is. A különböző hangvétellű népdalok gigantikus hangzó díszletek között csendültek fel. Köztük, s nem mindig az előterükben. Mert hiába a mikrofon, hiába a zenekart-áténekelni-tudás megannyi operai tapasztalata, komoly erőpróbát jelentettek a rövid tételek a szolista-ként. Népdalt „nem szokás” kiabálva, erőltetett hangon énekelni. A szöveg meghatározza a dinamikai viszonylatokat, s ezek arányos augmentálása nem fokozható a végtelenségig, hiszen az a karakter rovására menne.

Így tehát nem ritkán eltűnt az énekhang a gazdag hangszeres kíséret következtében. Ráadásul eközben akár azt is érezhettük, hogy minden történés „logikus”, a hangszeres kommentárok a saját öntörvényű útjukat járták, mely út egyes állomásain jellegzetes kodályi hangszerelés jóvoltából autentikus kodályi hangzásokra ismerhetünk. (Valószínű, hogy a felvétel-készítés megannyi lehetősége módot ad arra, hogy teljesebb hangzásképben gyönyörködhesünk – pódiumon, kompromisszumok nélkül, ezt maximumnak fogadhatjuk el.) A nyolc népdalt éneklő Sümei Eszter láthatóan törekedett állandó kontaktusra a dirigenssel, ám az igényes zenei megvalósítás szándéka néha eltávolította a népdalszerű egyszerűségtől. Wiedemann Bernadett kevésbé adta fel a népdal-hangot; számára olyannyira természetes volt a kifejezéshez szükséges agogika nagysága, hogy ez gyakran veszélyeztette a hangszerekkel való együtt-indulás pontosságát. Neki kellett talán legkevésbé küzdeni a kíséret „áténeklésével” – talán épp ezért fordított kisebb figyelmet a szöveg mindenkor érhetségére. Az énekszólam fekvéséből adódóan kevésbé problematikusnak tűntek a Brickner Szabolcsra és Asztalos Bencére bízott dalok, ők inkább hajlottak a népdalok közvetlen tónusú megszólaltatására. Ez néha szép perceket eredményezett, máskor viszont nélkülözte a személyes megszólítotttság figyelmet indukáló hatását. A hangvétel, a kedély megjelenítéséért sokat tettek a mélyvonások, biztos alapot jelentő játékkal. A gyakran áttört hangzást a karmester tartotta kézben, a rövid melodikus szegmensekből változatos hangzáskép állt össze.

A Kállai kettős: biztos sikerszám – a siker forrását az előadók személyes „meggyőződése” fokozhatja. Ebben, mint általában oly gyakran, a Nemzeti Énekkar járt elől; nekik köszönhető a Budavári Te Deum kidolgozott előadásában a közösségi érzés egyetemességét sugárzó apoteózis.

* * *

A **Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara** a Magyar Állami Operaházban március 19-én a BTF keretében, másnap a Mahler-bérlet koncertjén adott koncertet Eliahu Inbal vezényletével. Wagnertől a

Wesendonk dalokat Németh Judit énekelte, a műsor második részében Bruckner: VII. szimfóniája csendült fel. Az első estet szép számban hallgatták külföldiek, vélhetően nagy meglepedéssel. Hallhattak egy énekesnőt, aki 2002 óta visszatérő vendég a Wagner-operák bayreuthi szentélyében, tehát anyanyelvi szinten érti-értelmezi Wagner zenéjét. A dalciklust méltó kísérettel tolmácsolta – a zenekari játékosok mintha presztízskérdést csináltak volna abból, hogy a vendégkarmestert és a közönséget egyaránt meggyőzzék: a színpadi műveknek nemcsak rendszeres előadói, hanem egyszersmind értői és kedvelői is. Megunhatatlannak tűntek ezúttal is a dalok, s kiváltképp az értékelte az interpretációt, aki ismerte-értette a német szöveget. Wagner számára maguk a szavak is zenei töltésűek; az egyes hangzók, szógyökök önmagukban is karakterisztikusak. Ennek tudatában Németh Judit érzékeny szövegmondásával speciális tolmácsként azok számára is végigélhetővé tette az érzelmekeket-indulatokat, hangulatokat, akik esetleg most hallhatták először e gyönyörű muzsikát.

A zenekar teljesítményét igazából a szimfónia interpretációjáért illeti elismerés. Köztudott, Bruckner szimfonikus műveire csak ritkán, szinte alkalmasszerűen irányul a figyelem reflektora. A nagyközönség inkább „látatlanban” elhiszi, hogy hosszúak, semminthogy végighallgatná őket. Ha már terjedelmes szimfóniára vágyik, akkor Mahler résztesszi előnybe (ilyen szempontból a Mahler-renaisszansz csak rontott a helyzeten!). Aki mégis rászánja magát, gyakran meglepődik, ráérezve a komponista kétségkívül szépségre-törekvő szándékaira. A VII., E-dúr szimfónia, amely annakidején az igazi áttörést, az elismerést hozta meg a szimfonikus szerzőnek, mindmáig a gyakrabban játszottak közé tartozik. A szuggesztív előadások időről-időre megerősítik hitükben azokat, akik meggyőződéssel vallják magukat Bruckner-rajongóknak. Eliahu Inbal fanatizálta a közönséget, tovább népszerűsítve e kompozíciót. Elsősorban tempó-választásait kell dicsérni: mindig jutott idő valamennyi zenei gondolat végigvezetésére, ugyanakkor sohasem esett szét darabjaira a gyakran fűzformára emlékeztető, megannyi ismétléssel

visszaulással-visszatéréssel kialakuló nagyforma sem. Bruckner par excellence orgonista, orgona-hangzásban gondolkodó muzsikus. Hangszerelése néha a regisztrálás gesztusára emlékeztet, talán épp ezért járja körül megannyi tónussal ugyanazt a zenei gondolatot. Mégis, ezúttal nem tűnt hosszadalmasnak a mű, egymást követték a hangszín-élmények, s amikor újra-hallottunk korábban (akár többször) szereplő fordulatokat, az otthonosság, a biztonság érzete, s a ráismerés öröme dominált. Kiváltképp jó volt megmerítkezni az Adagio-tétel megrendült és megrendítő atmoszférájában, s talán épp azért nem tűnt hosszúnak a mű, mert minden szegmense (formarésze) átélte, átélhető volt. Inbal varázsolt – s mint varázsló, örömmel nyugtázhatta munkája értő fogadtatását. Korábban ugyanezt érezhette, amikor közös zenei nyelvet talált az együttesrel, s partnereket a zenekari játékosokkal.

A BTF egyik haszna-jelentősége épp abban rejlik, hogy lehetőséget nyújt a hazai értékeknek a nemzetközi közönség elé tárására. Aki e koncertet (konkrétan: a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát) hallotta, meggyőződéssel beszélhet később odahaza a magyar zenekari kultúráról, s költői-zsurnalista túlzásnak találja, ha bárki megkérdőjelezi, hogy Magyarország: zenei nagyhatalom. Még mindig.

Április 5-én hangos sikert aratott a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a fennállása centenáriumát ünneplő **Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar**. A Jubileumi bérllet műsorán megannyi vonzó kínálat szerepelt. Ünnepi nyitány a 100 éves Magyar Telekom Szimfonikus Zenekarnak – ezt a címet adta felkérésre komponált művének Vukán György, aki valóban eleget tett annak a kívánságnak, hogy a darabban az együttes valamennyi „szekciója” bemutatkozhatson. Az irányításával felcsendülő tétel önmagában egyedi-egyszeri mű, melynek a hagyományos értelemben vett nyitányok között aligha találjuk rokonát.

A folytatásban, immár Ligeti András vezényletével, a sztár-vendégre irányult az érdeklődés reflektora, a híres svéd harsonaművészre, Christian Lindbergre. Neki szólt a kitérítő figyelem David Harsonaversenyének hallatán, melyet – miként a programfüzetből megtudhattuk – ő rekonstruált a fennmaradt zongorakíséret alapján. Nehéz lenne megítélni, hogy vajon lehetett volna-e változatosabb-kidolgozottabb zenekari

kíséretről gondoskodni a harsona-szóló számára, mindenesetre, a zenekar az egykori „úttörő” műben leginkább csak asszisztálhatott a kétségkívül remek harsonásnak.

Nemcsak neki komponálta, hanem előadói sokoldalúságának megcsillogtatására, rá is szabta illusztratív programzenei kompozícióját, Motorbike Odyssey címmel Jan Sandström. Kétségkívül nagy ötlet a Harley Davidson „hangjának” megörökítése, ráadásul nem önmagában, hanem útközben, egyszersmind a környező táj hangulati megfestését adva. Lindberg produkciója (merthogy alkalmanként mozgás-elem is társult a kívánt hang eléréséhez) azonban nem tudta elterelni a figyelmet a zenekarról: a játékosok igazi partnerei voltak; ha kellett, a háttérben, máskor épp karakterisztikus hangkulissza biztosításával. Hogy nem tudtam maradéktalanul örülni, abban számok, adatok a véteksek. Arra kellett gondolnom: ha hihetünk a kísérőfüzet információjának („az ősbemutató óta eltelt tizenhét évben Lindberg több mint száz alkalommal szólaltatta meg a Motoros Odüsszeiát”), egyaránt irigylésre méltó Jan Sandström és Christian Lindberg. Így könnyű világhírré szert tenni... Vajon nálunk a bőség zavarával küszködünk, amikor a kétségkívül értékes kortárs-kompozíciókat kellene menedzselni? Nehéz a választás a meglévő értékes termésből?! Idehaza élő szerzőnek aligha adatik meg, hogy bármilyen műfajú darabja akár országon belül ennyiszor elhangozzon. És idehaza élő szólista sem kap lehetőséget, hogy (jelentős energia-befektetéssel megtanult) igényes/értékes/érdekes kortárs-művet ilyen csillagászati számú alkalommal előadhasson. Szerzők/szerzemények, virtuóz hangszerek egyaránt vannak – s micsoda felvirágzása indulhatna a magyar zenének! Nálunk alig jutni tovább a rácsodálkozásnál – legfeljebb akkor jut el nagyobb hallgatóság-hoz egy-egy, a hangszer/es lehetőségeit maximálisan kiaknázó (gyakran „poénos”) mű, ha előadói szólólemezre kerülhet (burrkoltan Dubrovay László Solo-sorozatának bravúros darabjaira utalok). Pazarlóan bannunk értékekkel, tehetségekkel – s talán jobb, ha nem gondolunk bele: mit érezhettek a nézőtérben élvonalbeli harsonásaink, sikeres-szerencsés kollégájuk játékát, sikerét hallgatva...

Sosztakovics: Jazz szvit No. 2-je annyiszor okoz csalódást, ahányszor hallom. Mert a címbeli beharangozás több mint félrevezető. Az informatív ismertető azonban ismét segített helyükre tenni a dolgokat: az

1935-ben komponált szvit három tételét zongorakivonatból hangszerelte Gerard McBurney, továbbá egyes tételeket Sosztakovics színpadi műveiből is „felhasználta”. Eme információk birtokában még nem lett érdekesebb a néhol esztrád-hangulatot árasztó muzsika – de az egyszeri végighallgatás után jólesően nyugtázható, hogy a hatásos befejezést követő tetszésnyilvánítás kitörő öröme bizonyára lelkesítően hat a zenekarra. A megannyi homofon ritmusú vagy épp unisono szakasz hasznos vonóspróbával ér fel, s minuciózus együtt-játékra készíti az egyes szólamokat (merthogy itt a legkisebb pontatlanság is kirívóan szól).

Miként a művek értéke és megszólaltatásuk nehézsége nem hozható arányba, úgy néha a befektetett munka és a fogadtatás sikere sem méltányos. Mindenesetre, remélhetőleg ez a siker erőforrást jelent az igényes programok megtanulásához és megszólaltatásához.

A Pastorale-sorozat tavalyi zenés színházi programjának (Mozart: Figaro lakodalma) sikerén felbuzdulva, idén a Cosi fan tutte rövidített változatát tűzték műsorra a Zuglói Szent István Zeneházban április 14-én és 15-én. Hadd bocsássam előre: a szombati előadás legnagyobb élményét számomra a közönség adta. Csak aki átélte, tud megbizonyosodni arról, hogy mindaz működik és hat, amit az értékes zenékről tudni, mondani szokás. Volt a zenének varázshatalma, fegyelmezőereje – miközben gyönyörködtetett és szórakoztatott. Bergman Varázsfuvola-filmje jutott eszembe; nem kellett volna kivételes tehetségű operatőr, hogy hasonlóan kedves-bájos közönség-képekkel dokumentálja az egyes zenei pillanatok spontán hatását. Ennyi aranyos gyereket ritkán látni... nyilvánvalóan a zene hatása alá kerültek, s éppen ezért apró nyüzsgésük sem vált soha zavaróvá. Ugyan ki róhatná meg őket, ha egy-egy komikus helyzet kunco-gást vált ki belőlük, vagy épp sürgős megbeszéltnivalójuk akad felnőttségükkel. Elnéztem őket a szünetben is: otthon érezték magukat az épületben, a nagyteremben, természetes volt számukra a koncert-szituáció – és ugyancsak meglepődtek volna, ha valaki megdicséri őket, amiért jól viselkedtek... Ilyen az igazi közönség utánpótlás-nevelés, amikor is a művészi élmény természetesen épül be a mindennapokba, piros betűssé varázsolva azokat.

A **Szent István Király Szimfonikus Zenekart** Záborszky Kálmán vezényelte, a stilizált színpadon a magyar Operaház volt

OperaStúdiójának mindinkább ismert tagjai léptek fel (Fiordiligi: Fodor Beatrix, Dorabella: Borsos Edith-Csilla, Despina: Sáfár Orsolya, Ferrando: Megyesi Zoltán, Guglielmo: Molnár Levente), s mint korábban már vizsgálódáson is, Don Alfonso szerepét a rendezés munkáját is felvállaló Ionel Pantea énekelte.

A rövidítés (és az olasz nyelvű szöveg) indokolta, hogy narrátor vezesse be a történet rejtelmeibe az ugyancsak heterogén hallgatóságot. Ezt a feladatot, a színpad sarkában lévő asztalkánál (hangulatos gyertyafény mellett) Solymosi Tari Emőke látta el, egészen kiválóan. A legkisebbek is kedvtelve hallgatták a számukra is érthetően elmondott „mese” fejezeteit és a jellemzően előadott zeneszámokat. A „tömegjelenetek” kórusait éneklő fiatalok színpadon láthatóan élvezték feladatukat, magukénak érezték a produkciót, s noha hanganyaguk aligha tette érdemessé őket a feladatra, Don Alfonso „játékmester” úgy inspirálta őket, hogy életszerű színpadi jelenlétiük feledtette a hanghiányosságait.

A zenekari játékosok, vezető karmesterükkel, kettős feladatot teljesítettek: Mozartot játszottak, egyszersmind énekeseket kísérték. Hol egyik, hol másik sikerült jobban – de nyilvánvaló: az itt szerzett tapasztalatok kamatozni fognak további munkájukban. Ugyanakkor, egészen rendkívüli többléthez jutottak: részesei lettek a Játéknak. Tehát, személyesen érdekeltté váltak az előadásban; a szerzői szándékot nem csupán az írott kotta megszólaltatása által továbbították, hanem „kreatívabban” vehettek részt a produkcióban. Ilyenkor önkéntelenül is érzékenyebben hallgatják egymás játékát, tehát a pontosság nem mechanikus (bár az sem kevés néha!), hanem érdemi, már-már kamarazenei érzékenységgű. (Ráadásul, alkalmanként a színpadi látvánnyal is kapcsolatot tudtak tartani.) Egyetlen alkalommal, a nyitányban érződött csupán, hogy bizonyos hangszerek képtelenek a kívánt tempóban megszólaltatni szólamuk valamely részletét. Karmesteri mérlegelést kíván, hogy a szikrázó-sziporkázó atmoszféra érzékeltetése fontosabb-e (nyilvánvaló-kihallható hibákkal) vagy érdemes inkább mértékeltébb tempóban, még kidolgozottabb előadással hasonló hatásra törekedni.

A színpadot Ionel Pantea uralja, ami ebben az esetben jogos és indokolt; ő a cselekmény mozgatórugója, játékmester és bábjátékos is egyben. Rendezőként nyilván arra törekedett, hogy „megmozgassa” az

énekeseket. Ám a színpadi jelenlét és a mozgáskultúra csak részben tanítható; instrukciói nyomán néha már-már ripacszkodással fajult a (színpadon jogosan felnagyított) gesztusok némelyike. A színpadi jelenségként tetszetős Sáfár Orsolya álruhás megjelenései (doktorként és jegyzőként) például hangilag indokolatlanul túlkarikírozottak voltak. Mert világok választják el egymástól a viccest, a nevetségést, a tréfát és a hasonlót – s kérdés, meddig érdemes elmenni; meddig lehet úgy elmenni, hogy a színpadi látvány és megszólalás ne váljék öncélúvá. (Hogy ideális esetben a kevés is sok tud lenni, azt szemlélteti Pantea szerepformálása. Néha egy apró kézmozdulat, egy szemöldök-mozdulat, egy homlokráncolás, pillanatnyi megtorpanás egy mozdulat közben – s valamennyi néző olyannyira beavatott lesz a színpadon ki nem mondott érzelmek-indulatok világába, mintha hosszas elemző tanulmányokat folytatott volna. De ez az, amit nem elég tanulni-tanítani, ehhez elementáris tehetség is szükséges!)

Ugyanakkor, nem hallgatható el, hogy az opera eme rövidített változatában szimplifikálódott a tartalmi „mondanivaló” is. Mert ha arról és csak arról szólna Mozart a remeke, ami elhangzott, jogosnak tarthatnánk Beethoven értetlenkedő felháborodását, amiért az isteni Mozart, meggondolatlanul, ilyen „alantas” témákhoz pazarolta zseniális muzsikáját. Pedig, több évszázad tanúsága szerint, korántsem erről van szó.

* * *

Színvonal-crescendo: így jellemezhetnénk a **Danubia Szimfonikus Zenekar** április 14-én a Zeneakadémián rendezett koncertjét. Lukács Ervin vezényletével Mozart „Prágai” szimfóniáját játszották, González Mónikát kísérték Beethoven koncertáriájában, az Ah perfido!-ban, majd Schubert „nagy” C-dúr szimfóniáját adták elő. A közreműködők ismeretében a Mozart-mű (legalábbis nyitószámként) elhibázott vállalkozás volt, a koncertaria műsorra tűzésének elsősorban ritkaságértékét díjazhatjuk, ám a Schubert-mű megszólaltatása maradandó élményt okozott. (Talán a Mozart-szimfónia próbán szerzett tapasztalatai is itt értek be?) Itt érezhettük az első pillanattól az utolsóig az előadói nagyságrendeket. Hogy a karmester minden kérését képes (értőn) teljesíteni a zenekar – és hogy az elképesztő műismerettel rendelkező dirigens folyamatosan aktív kottaolvasásra készíti a játékosokat. Mert piano és piano

között felmérhetetlen különbségek lehetnek; eltekintve attól, hogy ugyanaz a dinamikai utasítás relatíve más hangerőt jelent a különböző hangszereknél, korántsem mindegy, hogy miért került az adott helyen a kottába eme előírás. Vélhetően kölcsönösen inspirálta egymást a zenekar és vendégkarmestere; Lukács Ervin minden apró mozzanatra kiterjedő, részletező-alapos instrukciói mellett állandóan koncentrált a folyamatokra is – a karmesteri figyelem pedig valamennyi hangszercsoport (szólam illetve szólista) játékosait szólisztikus rangú, megformált megszólalásra készítette. A minőség próbája: a monumentális mű korántsem hatott fárasztóan. Lebilincselő volt és elragadtatást keltő – a közönség úgy gyönyörködött, hogy közben észrevétlenül elszaladt az idő. És a lelkes tetszésnyilvánítást megköszönő muzsikusok arcán is látni lehetett: tudják, kiérdemelték a vastapsot. Külön említést érdemel, remek szólamvezetővel az élén, a csellószólam: hangszínben-tónusban érzékenyen megkülönböztetetten játszottak attól függően, hogy pusztán basszus-funkciót töltenek be, melodikus fordulat hordozói, vagy tematikus anyagot szólaltatnak meg.

A Schubert-szimfóniában alig-alig volt pontatlan belépés (illetve hangindítás), ami a Mozart-szimfóniában gyakran előfordult; a különböző dinamikájú csúcspontok mindig magukban hordozták a folytathatóság lehetőségét (akár lekerékítéssel, akár következő frázis megszólaltatásakor formai felület képezésével). Önkéntesebbnek hatott a zenére figyelés (ami a játékosok tételek közötti „lazításakor” is észrevehető volt) – és ezáltal sikerült elérniük, hogy a nézőtéri alapzaj is minimálisra csökkenjék. De a „csendek” között is van érezhető különbség; Mozart zenéje alatt jólnevelt-fegyelmezett volt a közönség, Beethoven koncertáriájában érdeklődő figyelem jutott a szólistának, míg a Schubert-interpretációnak maradéktalan műélvezetet köszönhetünk. Köszönjük!

* * *

A Megérthető ZENE családi hangversenysorozat záró matinéján, április 15-én Vajda János: Szent Péter meg a zsoldosok című oratorikus scherzóját ismerhette meg a közönség. E sorok írója első ízben vett részt Hollerung Gábor karmesteri magyarázattal bevezetett műismertetésén. A megkülönböztetett érdeklődésre az adott okot, hogy kortárs-kompozíciót kínált a program. Az előző napi közönség-élmény után érthetően

ismét tanulságosnak tűnt körülnézni a Zeneakadémia nagytermében. Szinte ugyanaz a korosztálybeli kettősség figyelhető meg: nagyszülők és unokák. Túl a nyilvánvaló magyarázaton (szülők nem érnek rá), örvendetes „jelzés”-értéke van ennek: vélhetően azok a felnőttek viszik a legifjabbakat a muzsika szentélyeibe, akik maguk értékes zenével „fertőzöttek”, tehát gyermekeiket is vitték, hanem azok is, akik ezt annakidején elmulasztották. Csak abban reménykedhetünk, hogy a többségében komolyzenétől távol felnevelkedett generáció megsejt valamit e hiányból, s amire nagyszülő lesz, azt akarja: részesüljenek az akkori fiatalok mindabból, ami neki nem jutott.

Vajda János a Honvéd Férfikarnak és a **Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarnak** szánta e művet, akik tehát a „tulajdonos” bennfentességével avathatták be közönségüket a mű rejtelmeibe. Szólistaként Grünfelder Csabát (Szent Péter) és Geiger Lajost (Úr) hallhattuk.

Hollerung Gábor igazi házigazda módján kedves közvetlenséggel szólítja meg a közönséget. Előadását azonban, némely sport-teljesítményekhez hasonlóan „tartalom” és „kivitelezés” szempontjából külön kell értékelni, mivel jelentős eltérés figyelhető meg.

A tartalom: remek. Jó érzékkel ad alapinformációkat (anélkül, hogy restelkednie kelljen annak, aki ezt se tudta), mindennek, amit mond értelme és jelentősége van. (Konkrétumot csak egyet igazán illet volna tudnia, azt hogy mikor mutatta be e kompozíciót együttesével!) Amit mond, nem adathalmaz, az információk kapcsolódnak egymáshoz. Egyetlen terminológiai apróság: túlzott szimplifikálásnak hat, ha olyankor is közhelyekről beszél, amikor nyilvánvalóan zenei köznyelvi fordulatokra gondol. (Ha Pernye András e tárgykorban is alapvető jelentőségű „Előadóművészet és zenei köznyelv” című kötetének ismerete nélkül tette, zenetörténeti lényeglátása dicséretes – de az említett munka olvasója még plasztikusabban tudná ugyanazt a gondolatot közvetíteni.) Külön öröm, hogy az előadásába olyan zenei illusztrációkat tervezett, amelyek érdemben segítik a hallgató zeneértését. Más kérdés, hogy az énekelt illusztrációk színvonala méltatlan volt, egy- és többszólamú szemelvények esetében egyaránt.

Éppen a minőségi tartalom készíttette arra, hogy kifogásoljam az előadásmódot. Szépség a közvetlen stílus – de egy bizonyos

mértéken túl káros. Amit hallottunk: diktáfonról azonnal szövegszerkesztetté varázsolható nyersanyag, riportként – épp a világos tartalmi felépítettség és tagolás következtében – ideális anyag „vágáshoz”. Így viszont nyersanyag került közönség elé!

Aki többé-kevésbé járatos a zenetörténetben, a nagyforma ívét figyelte – de aki folyamatosan figyelt, azaz, figyelni akart, az csakhamar belefáradhatott. Mert a szagatottság, a zenészek többségére sajnálatosan jellemző pongyola előadásmód pódiumon már nem menthető. (Aki már tartott kötetlen előadást, tudja: gondolatai előbbre járnak, tehát kevesebb figyelmet fordít az éppen elmondandóra... – rangos ismeretterjesztő számára azonban kötelező a kontroll!)

Mindenesetre, a figyelmi grafikon sajátosságait szem előtt tartó tervezésnek hála, a hosszabb – rövid zenei részletekkel illusztrált – előadás és szünet után a rövidebb, oratorikus scherzoként megjelölt kompozíció tartalmas programnak bizonyult. Nagyon jó, hogy a szöveget – Hans Sachs versét Mann Lajos fordításában és kiegészítésével – kézhez kapta a közönség. Tájékozódhatott a mű nagyformáját illetően, és amikor (nagyritkán) nem lehetett érteni a szöveget, akkor is tudhatta, hogy mit énekelnek.

Maga a mű, remek humorával, azok közé a kortárs-kompozíciók közé tartozik, amelyeket bármikor, akár korlátlan számban kedvünk támad újrhallgatni. Mivel a hangszeresek is tudják, miről szól, az egyes szólamok játéka mikor milyen rangban-funkcióban szerepel, megkönnyítik az árnyos hangzaskép kialakulását. Egy szűkmenetes imitációt aligha vettünk volna észre, ha az előadásban nem kerül külön bemutatásra; ennek okát abban kereshetjük, hogy azonos fekvésben játszik a csellószólam és énekel a férfi-szólam. (Ha a hangszer sok, nem lehet áténekelni, tapintatos dinamikával viszont jelentéktelenné vált. Mégis hallottuk, hiszen – értő műélvezetre előkészítve már vártuk...)

És kerüljön megfogalmazásra a tény: azok (és csak azok) a (gyermek illetve ifjúsági) hangversenyek jelentősek a közönség-nevelés szempontjából, amelyek elvárják a fegyelmezettséget. Amikor a gyerekek tudatáig nem jut el, hogy hol vannak, tehát jó esetben játszóházzá minősítik a koncerttermet, bármennyire szívesen jönnek „hangversenyre”, a zenehallgatás lényegéhez nem jutnak el. Kulturált környe-

zetet kapnak szabadidős foglalkozáshoz – közben pedig nem kerülnek közelebb a zenéhez. Mind az opera-előadás, mind a családi koncert azt példázta: mindennemű drill nélkül, pusztán az értékek erejével lehet figyelmet kelteni, önkéntes csendet teremteni. Így nevelődik értékes közönség – s minden bizonnyal sokan megtanulták e koncerten is Vajda János zeneszerző nevét.

* * *

Kodály-koncert, ismét. Ha nem sokalljuk, sőt, örömmel fogadjuk, az előadókat minősíti, s utólag elgondolkodtat: hogyhogy máskor alig-alig hallhattuk élő előadásban az idei jubiláns remekeit. A **MÁV Szimfonikus Zenekar** Lukács-bérletének hallgatóit már a műsor előkészítette: „Ünnepi Kodály-est”-et ígért az április 18-i program. A lebonyolítás nem volt épp zökkenőmentes: a Felszállott a páva után bizonytalanlankodott a közönség, szünet van-e már – a rendszeres koncertlátogató arra voksolt, hogy a Budavári Te Deum önmaga kitölt egy félidőt. Utóbb beigazolódtott: jogos volt a műsor-elosztás, hiszen a Jézus és a kufárok című vegyeskar után a visszarendezés épp elegendő „cezúrának” bizonyult, hogy megújult figyelem jusson a zárószámra. A MÁV Szimfonikusok partnere ezúttal a Debreceni Kodály Kórus volt, szólistaként Szabóki Tünde, Gál Erika, Mukk József és Rácz István lépett fel. Az est dirigense, Gál Tamás a kórusmű vezénylését az énekkar vezető karmagának, Gyüdi Sándornak engedte át.

Erre az estre „Kodályt hallgatni” jöttünk – az elsősorban felvételekről ismert műveket „élőben” meghallgatni. Nem interpretációtörténeti adalékot vártunk, szokatlan-meglepő értelmezést, hanem egyszerűen értékes zenét. Ettől a várakozástól lett ünnepi a hangulat, s ezért is fogadta az indokoltnál nagyobb-lelkesebb taps valamennyi műsorszámot. Bár alkalmi hibákat szép számmal lehetne sorolni, ezúttal dominált a zenehallgatási kedv. Ilyen közönségnek jó lehet játszani – nincs különösebben nagy tét, megmérettetés, ugyanakkor, a megelőlegezett bizalomnak érdemes megfelelni. Valahogy „normális”-nak tűnt minden, működő kulturális élet illúzióját kelve. Ilyenkor nem kell viszonyítani, méricskélteni, szempontokat keresni/találni, kulisszatitkokkal foglalkozni. Az előadó játszik – a hallgató hallgatja, s hallja mindazt, amit a felcsendülő zene közvetít. És jobb emberként távozik – vagy legalábbis, jobban érzi magát a bőrében.

Fittler Katalin